

WYMAGANIA EDUKACYJNE PRZYRODA KL. IV

I. POZNAJEMY WARSZTAT PRZYRODNIKA:

Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

- wymienia dwa elementy przyrody nieożywionej , wymienia dwa elementy przyrody ożywionej
- wymienia zmysły umożliwiające poznawanie otaczającego świata, podaje dwa przykłady informacji uzyskanych dzięki wybranym zmysłom, wyjaśnia, czym jest obserwacja
- podaje nazwy przyrządów służących do prowadzenia obserwacji w terenie, przeprowadza obserwację za pomocą lupy lub lornetki, notuje dwa/trzy spostrzeżenia dotyczące obserwowanych obiektów, wykonuje schematyczny rysunek obserwowanego obiektu, dokonuje pomiaru z wykorzystaniem taśmy mierniczej
- podaje nazwy głównych kierunków geograficznych wskazanych przez nauczyciela na widnokręgu, wyznacza – na podstawie instrukcji słownej – główne kierunki geograficzne za pomocą kompasu, określa warunki wyznaczania kierunku północnego za pomocą gnomonu, czyli prostego patyka lub pręta, w słoneczny dzień

Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który spełnił powyższe wymagania oraz:

- wyjaśnia znaczenie pojęcia przyroda; wymienia trzy niezbędne do życia składniki przyrody nieożywionej; podaje trzy przykłady wytworów działalności człowieka
- omawia na przykładach rolę poszczególnych zmysłów w poznawaniu świata; wymienia źródła informacji o przyrodzie; omawia najważniejsze zasady bezpieczeństwa podczas prowadzenia obserwacji i wykonywania doświadczeń
- przyporządkowuje przyrząd służący do prowadzenia obserwacji do obserwowanego obiektu; wymienia propozycje przyrządów, które należy przygotować do prowadzenia obserwacji w terenie; określa charakterystyczne cechy obserwowanych obiektów; opisuje sposób użycia taśmy mierniczej
- podaje nazwy głównych kierunków geograficznych; przyporządkowuje skróty do nazw głównych kierunków geograficznych; określa warunki korzystania z kompasu; posługując się instrukcją, wyznacza główne kierunki geograficzne za pomocą gnomonu

Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który spełnił powyższe wymagania oraz:

- wymienia cechy ożywionych elementów przyrody; wskazuje w najbliższym otoczeniu wytwory działalności człowieka
- porównuje liczbę i rodzaj informacji uzyskiwanych za pomocą poszczególnych zmysłów; wymienia cechy przyrodnika; określa rolę obserwacji w poznawaniu przyrody; omawia etapy doświadczenia
- planuje miejsca dwóch/trzech obserwacji; proponuje przyrząd odpowiedni do obserwacji konkretnego obiektu; wymienia najważniejsze części mikroskopu
- wyjaśnia, co to jest widnokrąg; omawia budowę kompasu; samodzielnie wyznacza kierunki geograficzne za pomocą kompasu; wyjaśnia, w jaki sposób wyznacza się kierunki pośrednie

Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który spełnił powyższe wymagania oraz:

- podaje przykłady powiązań przyrody nieożywionej z przyrodą ożywioną; klasyfikuje wskazane elementy na: ożywione składniki przyrody, nieożywione składniki przyrody oraz wytwory działalności człowieka
- wyjaśnia, w jakim celu prowadzi się doświadczenia i eksperymenty przyrodnicze; wyjaśnia różnice między eksperymentem a doświadczeniem
- planuje obserwację dowolnego obiektu lub organizmu w terenie; uzasadnia celowość zaplanowanej obserwacji; omawia sposób przygotowania obiektu do obserwacji mikroskopowej
- podaje przykłady wykorzystania w życiu umiejętności wyznaczania kierunków geograficznych; porównuje dokładność wyznaczania kierunków geograficznych za pomocą kompasu i gnomonu; wyjaśnia, w jaki sposób tworzy się nazwy kierunków pośrednich

Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który spełnił powyższe wymagania oraz:

- wyjaśnia, w jaki sposób zmiana jednego elementu przyrody może wpłynąć na jej pozostałe elementy
- na podstawie obserwacji podejmuje próbę przewidzenia niektórych sytuacji i zjawisk, np. dotyczących pogody, zachowania zwierząt; przeprowadza dowolne doświadczenie, posługując się instrukcją, zapisuje obserwacje i wyniki; wyjaśnia, dlaczego do niektórych doświadczeń należy używać dwóch zestawów doświadczalnych
- przygotowuje notatkę na temat innych przyrządów służących do prowadzenia obserwacji, np. odległych obiektów lub głębin
- podaje historyczne i współczesne przykłady praktycznego wykorzystania umiejętności wyznaczania kierunków geograficznych; omawia sposób wyznaczania kierunku północnego na podstawie położenia Gwiazdy Polarnej oraz innych obiektów w otoczeniu

II. POZNAJEMY POGODĘ I INNE ZJAWISKA PRZYRODNICZE

Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

- wskazuje w najbliższym otoczeniu przykłady ciał stałych, cieczy i gazów ;
- wskazuje w najbliższym otoczeniu po dwa przykłady ciał plastycznych, kruchych i sprężystych
- podaje dwa przykłady występowania zjawiska rozszerzalności cieplnej ciał stałych;
- porównuje ciała stałe z cieczami pod względem jednej właściwości, np. kształtu
- wymienia stany skupienia wody w przyrodzie;
- podaje przykłady występowania wody w różnych stanach skupienia;
- omawia budowę termometru
- odczytuje wskazania termometru
- wyjaśnia, na czym polega krzepnięcie i topnienie
- wymienia przynajmniej trzy składniki pogody
- rozpoznaje na dowolnej ilustracji rodzaje opadów
- wyjaśnia, dlaczego burze są groźne

- dobiera odpowiednie przyrządy służące do pomiaru trzech składników pogody
- odczytuje temperaturę powietrza z termometru cieczowego
- na podstawie instrukcji buduje wiatromierz
- odczytuje symbole umieszczone na mapie pogody
- przedstawia stopień zachmurzenia za pomocą symboli;
- przedstawia rodzaj opadów za pomocą symboli
- wyjaśnia pojęcia: wschód Słońca, zachód Słońca
- rysuje „drogę” Słońca na niebie;
- podaje daty rozpoczęcia kalendarzowych pór roku;
- podaje po trzy przykłady zmian zachodzących w przyrodzie ożywionej w poszczególnych porach roku

Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który spełnił powyższe wymagania oraz:

- wyjaśnia pojęcia: wschód Słońca, zachód Słońca
- rysuje „drogę” Słońca na niebie
- podaje daty rozpoczęcia kalendarzowych pór roku
- podaje po trzy przykłady zmian zachodzących w przyrodzie ożywionej w poszczególnych porach roku
- wyjaśnia zasadę działania termometru;
- przeprowadza, zgodnie z instrukcją, doświadczenia wykazujące: wpływ temperatury otoczenia na parowanie wody, obecność pary wodnej w powietrzu;
- wyjaśnia, na czym polega parowanie i skraplanie wody
- wyjaśnia, co nazywamy pogodą
- wyjaśnia pojęcia: upał, przymrozek, mróz;
- podaje nazwy osadów atmosferycznych
- zapisuje temperaturę dodatnią i ujemną
- omawia sposób pomiaru ilości opadów
- podaje jednostki, w których wyraża się składniki pogody
- buduje deszczomierz na podstawie instrukcji
- prowadzi tygodniowy kalendarz pogody na podstawie obserwacji wybranych składników pogody
- określa aktualny stopień zachmurzenia nieba na podstawie obserwacji opisuje tęczę
- omawia pozorną wędrówkę Słońca nad widnokresem
- omawia zmiany temperatury powietrza w ciągu dnia
- wyjaśnia pojęcia: równonoc, przesilenie
- omawia cechy pogody w poszczególnych porach roku

Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który spełnił powyższe wymagania oraz:

- wyjaśnia, na czym polega zjawisko rozszerzalności cieplnej
- podaje przykłady występowania zjawiska rozszerzalności cieplnej ciał stałych i cieczy oraz gazów
- wymienia czynniki wpływające na szybkość parowania
- formułuje wnioski na podstawie przeprowadzonych doświadczeń
- przyporządkowuje stan skupienia wody do wskazań termometru
- podaje, z czego są zbudowane chmury
- rozróżnia rodzaje osadów atmosferycznych na ilustracjach
- wyjaśnia, czym jest ciśnienie atmosferyczne
- wyjaśnia, jak powstaje wiatr
- wymienia przyrządy służące do obserwacji meteorologicznych
- dokonuje pomiaru składników pogody – prowadzi kalendarz pogody

- przygotowuje możliwą prognozę pogody dla swojej miejscowości na następny dzień
- określa zależność między wysokością Słońca a temperaturą powietrza
- określa zależność między wysokością Słońca a długością cienia
- wyjaśnia pojęcie górowanie Słońca
- omawia zmiany w pozornej wędrówce Słońca nad widnokregiem w poszczególnych porach roku

Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który spełnił powyższe wymagania oraz:

- klasyfikuje ciała stałe ze względu na właściwości
- wyjaśnia, na czym polega kruchość, plastyczność i sprężystość
- porównuje właściwości ciał stałych, cieczy i gazów
- opisuje zasadę działania termometru cieczowego
- dokumentuje doświadczenia według poznanego schematu
- podaje znane z życia codziennego przykłady zmian stanów skupienia wody
- przedstawia w formie schematu zmiany stanu skupienia wody w przyrodzie
- wyjaśnia, jak tworzy się nazwę wiatru
- rozpoznaje na mapie rodzaje wiatrów
- wykazuje związek pomiędzy porą roku a występowaniem określonego rodzaju opadów i osadów
- odczytuje prognozę pogody przedstawioną za pomocą znaków graficznych
- określa kierunek wiatru na podstawie obserwacji
- omawia zmiany długości cienia w ciągu dnia
- porównuje wysokość Słońca nad widnokregiem oraz długość cienia podczas górowania w poszczególnych porach roku

Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który spełnił powyższe wymagania oraz:

- uzasadnia, popierając swoje stanowisko przykładami z życia, dlaczego ważna jest znajomość właściwości ciał
- przedstawia zmiany stanów skupienia wody podczas jej krążenia w przyrodzie, posługując się wykonanym przez siebie rysunkiem
- wyjaśnia różnice między opadami a osadami atmosferycznymi
- na podstawie opisu przedstawia – w formie mapy – prognozę pogody dla Polski
- podaje przykłady praktycznego wykorzystania wiadomości dotyczących zmian temperatury i długości cienia w ciągu dnia, np. wybór ubrania, pielęgnacja roślin, ustawienie budy dla psa

III POZNAJEMY ŚWIAT ORGANIZMÓW

Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

- wyjaśnia, po czym rozpoznaje się organizm
- wymienia przynajmniej trzy czynności życiowe organizmów
- omawia jedną wybraną przez siebie czynność życiową organizmów
- odróżnia przedstawione na ilustracji organizmy jednokomórkowe od organizmów wielokomórkowych
- określa, czy podany organizm jest samożywny czy cudzożywny
- podaje przykłady organizmów cudzożywnych: mięsożernych, roślinożernych i wszystkożernych

- wskazuje na ilustracji charakterystyczne cechy drapieżników
- układa łańcuch pokarmowy z podanych organizmów; układa jeden łańcuch pokarmowy na podstawie analizy sieci pokarmowej
- wymienia korzyści wynikające z uprawy roślin w domu i ogrodzie
- podaje przykłady zwierząt hodowanych przez człowieka w domu
- podaje przykład drobnego zwierzęcia żyjącego w domu
- rozpoznaje trzy zwierzęta żyjące w ogrodzie

Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który spełnił powyższe wymagania oraz:

- wyjaśnia pojęcia: organizm jednokomórkowy, organizm wielokomórkowy
- podaje charakterystyczne cechy organizmów
- wymienia czynności życiowe organizmów
- rozpoznaje na ilustracji wybrane organy/narządy
- dzieli organizmy cudzożywne ze względu na rodzaj pokarmu
- podaje przykłady organizmów roślinożernych
- dzieli mięsożerców na drapieżniki i padlinożerców; wyjaśnia, na czym polega wszystkożerność
- wyjaśnia, czym są zależności pokarmowe; podaje nazwy ogniw łańcucha pokarmowego
- podaje trzy przykłady roślin stosowanych jako przyprawy do potraw
- wyjaśnia, dlaczego decyzja o hodowli zwierzęcia powinna być dokładnie przemyślana
- omawia zasady opieki nad zwierzętami
- podaje przykłady dzikich zwierząt żyjących w mieście
- wykonuje zielnik, w którym umieszcza pięć okazów

Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który spełnił powyższe wymagania oraz:

- omawia hierarchiczną budowę organizmów wielokomórkowych
- charakteryzuje czynności życiowe organizmów
- omawia cechy rozmnażania płciowego i bezpłciowego
- wyjaśnia pojęcia: organizm samożywny, organizm cudzożywny
- wymienia cechy roślinożerców
- wymienia, podając przykłady, sposoby zdobywania pokarmu przez organizmy cudzożywne
- podaje przykłady zwierząt odżywiających się szczątkami glebowymi

- wymienia przedstawicieli pasożytów
- wyjaśnia nazwy ogniw łańcucha pokarmowego
- rozpoznaje wybrane rośliny doniczkowe
- wyjaśnia, jakie znaczenie ma znajomość wymagań życiowych uprawianych roślin
- określa cel hodowania zwierząt w domu
- wyjaśnia, dlaczego nie wszystkie zwierzęta możemy hodować w domu
- wskazuje źródła informacji na temat hodowanych zwierząt
- wyjaśnia, dlaczego coraz więcej dzikich zwierząt przybywa do miasteczka

Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który spełnił powyższe wymagania oraz:

- podaje przykłady różnych sposobów wykonywania tych samych czynności przez organizmy, np. ruch, wzrost
- porównuje rozmnażanie płciowe z rozmnażaniem bezpłciowym
- omawia sposób wytwarzania pokarmu przez rośliny
- określa rolę, jaką odgrywają w przyrodzie zwierzęta odżywiające się szczątkami glebowymi
- wyjaśnia, na czym polega pasożytnictwo
- omawia rolę destruentów w łańcuchu pokarmowym
- opisuje szkodliwość zwierząt zamieszkujących nasze domy
- formułuje apel do osób mających zamiar hodować zwierzę lub podarować je w prezencie

Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który spełnił powyższe wymagania oraz:

- omawia podział organizmów na pięć królestw
- prezentuje – w dowolnej formie – informacje na temat pasożytnictwa w świecie roślin; podaje przykłady obrony przed wrogami w świecie roślin i zwierząt
- wyjaśnia, co to jest sieć pokarmowa
- uzasadnia, że zniszczenie jednego z ogniw łańcucha pokarmowego może doprowadzić do wyginięcia innych ogniw
- prezentuje jedną egzotyczną roślinę (ozdobną lub przyprawową), omawiając jej wymagania życiowe
- przygotowuje ciekawostki i dodatkowe informacje na temat zwierząt, np. omówienie najszybszych zwierząt

IV ODKRYWAMY TAJEMNICE CIAŁA CZŁOWIEKA

Ocenę dopuszczającą otrzymuje człowiek, który:

- podaje przykłady produktów bogatych w białka, cukry, tłuszcze, witaminy
- omawia znaczenie wody dla organizmu
- wskazuje na modelu położenie poszczególnych narządów przewodu pokarmowego
- wyjaśnia, dlaczego należy dokładnie żuć pokarm
- uzasadnia konieczność mycia rąk przed każdym posiłkiem
- wskazuje na schemacie serce i naczynia krwionośne
- wymienia rodzaje naczyń krwionośnych
- mierzy puls
- podaje dwa przykłady zachowań korzystnie wpływających na pracę układu krążenia
- pokazuje na modelu lub planszy dydaktycznej położenie narządów budujących układ oddechowy
- wymienia zasady higieny układu oddechowego
- wskazuje na sobie, modelu lub planszy elementy szkieletu
- wyjaśnia pojęcie stawy
- omawia dwie zasady higieny układu ruchu
- wskazuje na planszy położenie układu nerwowego
- wskazuje na planszy lub modelu położenie narządów zmysłów
- wymienia zadania narządów smaku i powonienia
- wymienia, podając przykłady, rodzaje smaków
- wymienia dwa zachowania wpływające niekorzystnie na układ nerwowy
- wskazuje na planszy położenie narządów układu rozrodczego
- rozpoznaje komórki rozrodcze: męską i żeńską
- wyjaśnia pojęcie zapłodnienie
- podaje przykłady zmian w organizmie świadczących o rozpoczęciu okresu dojrzewania u własnej płci przeciwnej
- podaje dwa przykłady zmian w funkcjonowaniu skóry w okresie dojrzewania

Ocenę dostateczną otrzymuje człowiek, który spełnił powyższe wymagania oraz:

- wymienia składniki pokarmowe

- przyporządkowuje podane pokarmy do wskazanej grupy pokarmowej
- wymienia narządy budujące przewód pokarmowy
- omawia rolę układu pokarmowego
- podaje zasady higieny układu pokarmowego
- omawia rolę serca i naczyń krwionośnych
- pokazuje na schemacie poszczególne rodzaje naczyń krwionośnych
- wymienia narządy budujące drogi oddechowe
- wyjaśnia, co dzieje się z powietrzem podczas wędrówki przez drogi oddechowe
- określa rolę układu oddechowego
- opisuje zmiany w wyglądzie części piersiowej tułowia podczas wdechu i wydechu
- wymienia elementy budujące układ ruchu
- podaje nazwy i wskazuje główne elementy szkieletu
- wymienia trzy funkcje szkieletu
- wymienia zasady higieny układu ruchu
- omawia rolę poszczególnych narządów zmysłów
- omawia rolę skóry jako narządu zmysłu
- wymienia zasady higieny oczu i uszu
- wymienia narządy tworzące żeński i męski układ rozrodczy
- określa rolę układu rozrodczego
- omawia zasady higieny układu rozrodczego
- wskazuje na planszy miejsce rozwoju nowego organizmu
- wymienia zmiany fizyczne zachodzące w okresie dojrzewania u dziewcząt i chłopców
- omawia zasady higieny, których należy przestrzegać w okresie dojrzewania

Ocenę dobrą otrzymuje człowiek, który spełnił powyższe wymagania oraz:

- omawia rolę składników pokarmowych w organizmie
- wymienia produkty zawierające sole mineralne
- wyjaśnia pojęcie trawienie
- opisuje drogę pokarmu w organizmie
- omawia, co dzieje się w organizmie po zakończeniu trawienia pokarmu

- wymienia funkcje układu krwionośnego
- wyjaśnia, czym jest tętno
- omawia rolę układu krwionośnego w transporcie substancji w organizmie
- określa cel wymiany gazowej
- omawia rolę poszczególnych narządów układu oddechowego
- wyjaśnia, dlaczego drogi oddechowe są wyściełane przez komórki z rzęskami
- rozróżnia rodzaje połączeń kości
- podaje nazwy głównych stawów u człowieka
- wyjaśnia, w jaki sposób mięśnie są połączone ze szkieletem
- wskazuje na planszy małżowinę uszną, przewód słuchowy i błonę bębenkową
- omawia zasady higieny układu nerwowego
- omawia rolę poszczególnych narządów układu rozrodczego
- opisuje zmiany psychiczne zachodzące w okresie dojrzewania

Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który spełnił powyższe wymagania oraz:

- omawia rolę witamin
- omawia rolę soli mineralnych w organizmie
- wyjaśnia rolę enzymów trawiennych
- wskazuje narządy, w których zachodzi mechaniczne i chemiczne przekształcanie pokarmu
- wyjaśnia, jak należy dbać o układ krwionośny
- podaje przykłady produktów żywnościowych korzystnie wpływających na pracę układu krwionośnego
- wyjaśnia, na czym polega współpraca układów pokarmowego, krwionośnego i oddechowego
- wykonuje schematyczny rysunek ilustrujący wymianę gazową zachodzącą w płucach
- na modelu lub planszy wskazuje kości o różnych kształtach
- omawia pracę mięśni szkieletowych
- wymienia zadania mózgu, rdzenia kręgowego i nerwów
- wyjaśnia, w jaki sposób układ nerwowy odbiera informacje z otoczenia
- podaje wspólną cechę narządów węchu i smaku
- wskazuje na planszy drogę informacji dźwiękowych części

- uzasadnia, że układ nerwowy koordynuje pracę wszystkich narządów zmysłów
- na podstawie doświadczenia formułuje wniosek dotyczący zależności między zmysłem smaku a zmysłem powonienia
- omawia przebieg rozwoju nowego organizmu
- wskazuje na planszy narządy układu rozrodczego męskiego i układu rozrodczego żeńskiego
- wyjaśnia na przykładach, czym jest odpowiedzialnością

Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który spełnił powyższe wymagania oraz:

- wymienia wybrane objawy niedoboru jednej z poznanych witamin
- omawia rolę narządów wspomagających trawienie
- proponuje zestaw prostych ćwiczeń poprawiających funkcjonowanie układu krwionośnego
- planuje i prezentuje doświadczenie potwierdzające obecność pary wodnej w wydychanym powietrzu
- wyjaśnia, dlaczego w okresie szkolnym należy szczególnie dbać o prawidłową postawę ciała
- wskazuje na planszy elementy budowy oka: soczewkę, siatkówkę i źrenicę
- omawia, korzystając z planszy, w jaki sposób powstaje obraz oglądanego obiektu
- wyjaśnia przyczyny różnic w budowie układu rozrodczego żeńskiego i męskiego
- prezentuje informacje dotyczące zagrożeń, na które mogą być narażone dzieci w okresie dojrzewania

V. ODKRYWAMY TAJEMNICE ZDROWIA

Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

- wymienia co najmniej trzy zasady zdrowego stylu życia
- korzystając z piramidy zdrowego żywienia, wskazuje produkty, które należy spożywać w dużych i w małych ilościach
- wyjaśnia, dlaczego ważna jest czystość rąk
- omawia sposoby dbania o zęby
- wymienia dwie zasady bezpieczeństwa podczas zabaw na świeżym powietrzu
- wymienia drogi wnikania do organizmu człowieka drobnoustrojów chorobotwórczych i zwierząt pasożytniczych
- wymienia trzy zasady, których przestrzeganie pozwoli uniknąć chorób przenoszonych drogą oddechową

- wymienia trzy zasady, których przestrzeganie pozwoli uniknąć chorób przenoszonych przez uszkodzoną skórę
- wymienia trzy zasady, których przestrzeganie pozwoli uniknąć chorób przenoszonych drogą pokarmową
- wymienia zjawiska pogodowe, które mogą stanowić zagrożenie
- odróżnia muchomora sromotnikowego od innych grzybów
- określa sposób postępowania po użądleniu
- omawia zasady postępowania podczas pielęgnacji roślin hodowanych w domu
- podaje przykłady środków czystości, które stwarzają zagrożenia dla zdrowia
- wymienia rodzaje urazów skóry
- podaje przynajmniej dwa przykłady negatywnego wpływu dymu tytoniowego i alkoholu na organizm człowieka
- opisuje zachowanie świadczące o mogącym rozwinąć się uzależnieniu od komputera lub telefonu
- prezentuje zachowanie asertywne w wybranej sytuacji

Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który spełnił powyższe wymagania oraz:

- podaje zasady prawidłowego odżywiania
- wyjaśnia, dlaczego należy dbać o higienę skóry
- opisuje sposób pielęgnacji paznokci
- wyjaśnia, na czym polega właściwy dobór odzieży
- podaje przykłady wypoczynku czynnego i wypoczynku biernego
- wymienia przyczyny chorób zakaźnych
- wymienia nazwy chorób przenoszonych drogą oddechową
- omawia objawy wybranej choroby przenoszonej drogą oddechową
- omawia przyczyny zatruc
- określa zachowania zwierzęcia, które mogą świadczyć o tym, że jest ono chore na wściekliznę
- określa zasady postępowania w czasie burzy, gdy przebywa się w domu lub poza nim
- rozpoznaje owady, które mogą być groźne
- podaje przykłady trujących roślin hodowanych w domu
- przyporządkowuje nazwę zagrożenia do symboli umieszczanych na opakowaniach
- omawia sposób postępowania w wypadku otarć i skaleczeń

- podaje przykłady substancji, które mogą uzależniać
- podaje przykłady skutków działania alkoholu na organizm
- podaje przykłady sytuacji, w których należy zachować się asertywnie

Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który spełnił powyższe wymagania oraz:

- wymienia wszystkie zasady zdrowego stylu życia
- wyjaśnia rolę aktywności fizycznej w zachowaniu zdrowia
- opisuje sposób pielęgnacji skóry – ze szczególnym uwzględnieniem okresu dojrzewania
- wyjaśnia, na czym polega higiena jamy ustnej
- wymienia sposoby zapobiegania chorobom przenoszonym drogą oddechową
- wymienia szkody, które pasożyty powodują w organizmie
- omawia objawy zatruc
- wymienia charakterystyczne cechy muchomora sromotnikowego
- wymienia objawy zatrucia grzybami
- omawia zasady pierwszej pomocy po kontakcie ze środkami czystości
- wyjaśnia, na czym polega palenie bierne
- wymienia skutki przyjmowania narkotyków
- wyjaśnia, czym jest asertywność

Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który spełnił powyższe wymagania oraz:

- wyjaśnia, czym jest zdrowy styl życia
- omawia skutki niewłaściwego odżywiania się
- wyjaśnia, na czym polega higiena osobista
- podaje sposoby na uniknięcie zakażenia się grzybicą
- porównuje objawy przeziębienia z objawami grypy i anginy
- klasyfikuje pasożyty na wewnętrzne i zewnętrzne, podaje ich przykłady
- charakteryzuje pasożyty wewnętrzne człowieka
- opisuje objawy wybranych chorób zakaźnych
- wymienia drobnoustroje mogące wnikać do organizmu przez uszkodzoną skórę
- omawia sposób postępowania po ukąszeniu przez żmiję

- rozpoznaje dziko rosnące rośliny trujące
- omawia zasady postępowania w przypadku oparzeń
- wyjaśnia, czym jest uzależnienie
- charakteryzuje substancje znajdujące się w dymie papierosowym
- uzasadnia, dlaczego napoje energetyzujące nie są obojętne dla zdrowia

Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który spełnił powyższe wymagania oraz:

- przygotowuje propozycję prawidłowego jadłospisu na trzy dni, który będzie odpowiedni w okresie dojrzewania
- wyjaśnia, czym są szczepionki
- przygotowuje informacje na temat objawów boreliozy i sposobów postępowania w przypadku zachorowania na nią
- prezentuje plakat informujący o zagrożeniach w swojej okolicy
- uzasadnia konieczność zachowań asertywnych
- przygotowuje informacje na temat pomocy osobom uzależnionym

VI. ORIENTUJEMY SIĘ W TERENIE

Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

- oblicza wymiary biurka w skali 1 : 10
- rysuje plan biurka w skali 1 : 10
- wymienia rodzaje map
- odczytuje informacje zapisane w legendzie planu
- wskazuje kierunki geograficzne na mapie
- odszukuje na planie okolicy wskazany obiekt, np. kościół, szkołę

Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który spełnił powyższe wymagania oraz:

- wyjaśnia, jak powstaje plan
- rysuje plan dowolnego przedmiotu (wymiarzy przedmiotu podzielne bez reszty przez 10) w skali 1 : 10
- wyjaśnia pojęcia: mapa i legenda
- rozpoznaje obiekty przedstawione na planie lub mapie za pomocą znaków kartograficznych
- określa położenie innych obiektów na mapie w stosunku do podanego obiektu
- opowiada, jak zorientować plan lub mapę za pomocą kompasu

Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który spełnił powyższe wymagania oraz:

- wyjaśnia pojęcie skala liczbowa
- oblicza wymiary przedmiotu w różnych skalach, np. 1 : 5, 1 : 20, 1 : 50
- opisuje słowami fragment terenu przedstawiony na planie lub mapie
- określa przeznaczenie planu miasta i mapy turystycznej
- wyjaśnia, na czym polega orientowanie planu lub mapy
- orientuje plan lub mapę za pomocą kompasu

Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który spełnił powyższe wymagania oraz:

- rysuje plan pokoju w skali 1 : 50
- dobiera skalę do wykonania planu dowolnego obiektu
- wykonuje szkic terenu szkoły
- odszukuje na mapie wskazane obiekty
- przygotowuje zbiór znaków kartograficznych dla planu lub mapy najbliższej okolicy
- orientuje mapę za pomocą obiektów w terenie

Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który spełnił powyższe wymagania oraz

- wykonuje szkic okolic szkoły
- wyjaśnia pojęcia: skala mianowana, podziałka liniowa
- porównuje dokładność planu miasta i mapy turystycznej w
- dostosowuje sposób orientowania mapy do otaczającego terenu

VII. POZNAJEMY KRAJOBRAZ NAJBLIŻSZEJ OKOLICY

Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

- rozpoznaje na zdjęciach rodzaje krajobrazów
- podaje przykłady krajobrazu naturalnego; wymienia nazwy krajobrazów kulturowych
- określa rodzaj krajobrazu najbliższej okolicy
- rozpoznaje na ilustracji wzniesienia i zagłębienia
- wyjaśnia, czym są równiny
- wykonuje modele wzniesienia i doliny

- przyporządkowuje jedną/dwie pokazane skały do poszczególnych grup
- podaje przykłady wód słonych
- wskazuje na mapie przykład wód stojących i płynących w najbliższej okolicy
- rozpoznaje na zdjęciach krajobraz kulturowy
- podaje dwa/trzy przykłady zmian w krajobrazie najbliższej okolicy
- wymienia dwie/trzy formy ochrony przyrody w Polsce
- podaje dwa/trzy przykłady ograniczeń obowiązujących na obszarach chronionych
- wyjaśnia, na czym polega ochrona ścisła

Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który spełnił powyższe wymagania oraz:

- wyjaśnia, do czego odnoszą się nazwy krajobrazów
- wymienia rodzaje krajobrazów: naturalny, kulturowy
- wyjaśnia pojęcie krajobraz kulturowy
- wskazuje w krajobrazie najbliższej okolicy składniki, które są wytworami człowieka
- omawia na podstawie ilustracji elementy wzniesienia
- wskazuje formy terenu w krajobrazie najbliższej okolicy
- podaje nazwy grup skał
- podaje przykłady skał litych, zwięzłych i luźnych
- podaje przykłady wód słodkich – w tym wód powierzchniowych
- wskazuje różnice między oceanem a morzem
- na podstawie ilustracji rozróżnia rodzaje wód stojących i płynących
- wymienia różnice między jeziorem a stawem
- wymienia, podając przykłady, od jakich nazw pochodzą nazwy miejscowości
- podaje przykłady zmian w krajobrazach kulturowych
- wyjaśnia, czym są parki narodowe
- podaje przykłady obiektów, które są pomnikami przyrody
- omawia sposób zachowania się na obszarach chronionych

Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który spełnił powyższe wymagania oraz:

- wyjaśnia pojęcie krajobraz
- wymienia składniki, które należy uwzględnić, opisując krajobraz
- omawia cechy poszczególnych krajobrazów kulturowych

- wskazuje naturalne składniki krajobrazu najbliższej okolicy
- opisuje wklęsłe formy terenu
- opisuje formy terenu dominujące w krajobrazie najbliższej okolicy
- opisuje budowę skał litych, zwięzłych i luźnych
- rozpoznaje co najmniej jedną skałę występującą w najbliższej okolicy
- wyjaśnia pojęcia: wody słodkie, wody słone
- wykonuje schemat podziału wód powierzchniowych
- omawia warunki niezbędne do powstania jeziora
- porównuje rzekę z kanałem śródlądowym
- omawia zmiany w krajobrazie wynikające z rozwoju rolnictwa
- omawia zmiany w krajobrazie związane z rozwojem przemysłu
- wyjaśnia pochodzenie nazwy swojej miejscowości
- wyjaśnia cel ochrony przyrody
- wyjaśnia, czym są rezerваты przyrody
- wyjaśnia różnice między ochroną ścisłą a ochroną czynną
- podaje przykład obszaru chronionego lub pomnika przyrody znajdującego się w najbliższej okolicy

Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który spełnił powyższe wymagania oraz:

- opisuje krajobraz najbliższej okolicy
- klasyfikuje wzniesienia na podstawie ich wysokości
- omawia elementy doliny
- opisuje skały występujące w najbliższej okolicy
- omawia proces powstawania gleby
- charakteryzuje wody słodkie występujące na Ziemi
- omawia, jak powstają bagna
- charakteryzuje wody płynące
- podaje przykłady działalności człowieka, które prowadzą do przekształcenia krajobrazu
- wskazuje źródła, z których można uzyskać informacje o historii swojej miejscowości
- wskazuje różnice między parkiem narodowym a parkiem krajobrazowym
- na podstawie mapy w podręczniku lub atlasie podaje przykłady pomników przyrody ożywionej i nieożywionej na terenie Polski i swojego województwa

Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który spełnił powyższe wymagania oraz:

- wskazuje pozytywne i negatywne skutki przekształcenia krajobrazu najbliższej okolicy
- przygotowuje krótką prezentację o najciekawszych formach terenu w Polsce i na świecie
- przygotowuje kolekcję skał z najbliższej okolicy wraz z ich opisem
- prezentuje informacje typu „naj” – najdłuższa rzeka, największe jezioro, największa głębokość oceaniczna
- wyjaśnia, czym są lodowce i lądolody
- przygotowuje plakat lub prezentację multimedialną na temat zmian krajobrazu na przestrzeni dziejów, przygotowuje prezentację multimedialną lub plakat pt. „Moja miejscowość dawniej i dziś”
- prezentuje – w dowolnej formie – informacje na temat ochrony przyrody w najbliższej okolicy: gminie, powiecie lub województwie

VIII. ODKRYWAMY TAJEMNICE ŻYCIA W WODZIE I NA LĄDZIE:

Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

- podaje trzy przystosowania ryb do życia w wodzie
- wymienia dwa przykłady innych przystosowań organizmów do życia w wodzie
- wskazuje na ilustracji elementy rzeki: źródło, bieg górny, bieg środkowy, bieg dolny, ujście
- przyporządkowuje na schematycznym rysunku odpowiednie nazwy do stref życia w jeziorze
- odczytuje z ilustracji nazwy dwóch/trzech organizmów żyjących w poszczególnych strefach jeziora
- wymienia czynniki warunkujące życie na lądzie
- omawia przystosowania zwierząt do zmian temperatury
- wskazuje warstwy lasu na planszy dydaktycznej lub ilustracji
- wymienia po dwa gatunki organizmów żyjących w dwóch wybranych warstwach lasu
- podaje trzy zasady zachowania się w lesie
- podaje po dwa przykłady drzew iglastych i liściastych
- rozpoznaje dwa drzewa iglaste i dwa liściaste
- podaje dwa przykłady znaczenia łąki
- wyjaśnia, dlaczego nie wolno wypalać traw
- rozpoznaje przynajmniej trzy gatunki poznanych roślin łąkowych

Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który spełnił powyższe wymagania oraz:

- omawia na przykładach przystosowania zwierząt do życia w wodzie

- wyjaśnia, dzięki czemu zwierzęta wodne mogą przetrwać zimę
- podaje dwie/trzy nazwy organizmów żyjących w górnym, środkowym i dolnym biegu rzeki
- omawia warunki panujące w górnym biegu rzeki
- podaje nazwy stref życia w jeziorze
- wymienia grupy roślin żyjących w strefie przybrzeżnej
- rozpoznaje na ilustracjach pospolite rośliny wodne przytwierdzone do podłoża
- omawia przystosowania roślin do niskiej lub wysokiej temperatury
- podaje nazwy warstw lasu
- omawia zasady zachowania się w lesie
- rozpoznaje pospolite organizmy żyjące w poszczególnych warstwach lasu
- porównuje wygląd igieł sosny z igłami świerka
- wymienia cechy budowy roślin iglastych ułatwiające ich rozpoznawanie, np. kształt i liczba igieł, kształt i wielkość szyszek
- wymienia cechy ułatwiające rozpoznawanie drzew liściastych
- wymienia cechy łąki
- wymienia zwierzęta mieszkające na łące i żerujące na niej
- przedstawia w formie łańcucha pokarmowego proste zależności pokarmowe między organizmami żyjącymi na łące

Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który spełnił powyższe wymagania oraz:

- omawia na przykładach przystosowania roślin do ruchu wody
- omawia sposób pobierania tlenu przez organizmy wodne
- wymienia cechy, którymi różnią się poszczególne odcinki rzeki
- porównuje warunki życia w poszczególnych biegach rzeki
- charakteryzuje przystosowania roślin do życia w strefie przybrzeżnej
- wymienia czynniki warunkujące życie w poszczególnych strefach jeziora
- wymienia zwierzęta żyjące w strefie przybrzeżnej
- charakteryzuje przystosowania ptaków i ssaków strefy przybrzeżnej do życia w wodzie
- charakteryzuje przystosowania roślin i zwierząt zabezpieczające je przed utratą wody
- wymienia przykłady przystosowań chroniących zwierzęta przed działaniem wiatru
- charakteryzuje warunki abiotyczne panujące w poszczególnych warstwach lasu
- rozpoznaje pospolite grzyby jadalne

- porównuje drzewa liściaste z drzewami iglastymi
- rozpoznaje rosnące w Polsce rośliny iglaste
- rozpoznaje przynajmniej sześć gatunków drzew liściastych
- wymienia typy lasów rosnących w Polsce
- omawia zmiany zachodzące na łące w różnych porach roku
- rozpoznaje przynajmniej pięć gatunków roślin występujących na łące
- wyjaśnia, w jaki sposób ludzie wykorzystują łąki

Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który spełnił powyższe wymagania oraz:

- wyjaśnia pojęcie plankton
- omawia na przykładach przystosowania zwierząt do ruchu wody
- rozpoznaje na ilustracjach organizmy charakterystyczne dla każdego z biegów rzeki
- omawia przystosowania organizmów żyjących w górnym, środkowym i dolnym biegu rzeki
- charakteryzuje poszczególne strefy jeziora
- rozpoznaje na ilustracjach pospolite zwierzęta związane z jeziorami
- układa z poznanych organizmów łańcuch pokarmowy występujący w jeziorze
- omawia negatywną i pozytywną rolę wiatru w życiu roślin
- opisuje sposoby wymiany gazowej u zwierząt lądowych
- wymienia przystosowania roślin do wykorzystania światła
- charakteryzuje poszczególne warstwy lasu, uwzględniając rośliny i zwierzęta żyjące w tych warstwach
- podaje przykłady drzew rosnących w lasach liściastych, iglastych i mieszanych
- przyporządkowuje nazwy gatunków roślin do charakterystycznych barw łąki
- uzasadnia, że łąka jest środowiskiem życia wielu zwierząt

Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który spełnił powyższe wymagania oraz:

- prezentuje informacje o największych organizmach żyjących w środowisku wodnym
- porównuje świat roślin oraz zwierząt w górnym, środkowym i dolnym biegu rzeki
- przygotowuje prezentację na temat trzech/czterech organizmów tworzących plankton
- prezentuje informacje „naj” na temat jezior w Polsce i na świecie
- prezentuje informacje na temat przystosowań dwóch/trzech gatunków roślin lub zwierząt do życia w ekstremalnych warunkach lądowych

- omawia wymagania środowiskowe wybranych gatunków zwierząt żyjących w poszczególnych warstwach lasu
- prezentuje informacje na temat roślin iglastych pochodzących z innych regionów świata, które są uprawiane w polskich ogrodach
- wykonuje zielnik z poznanych na lekcji roślin łąkowych lub innych roślin
- wyjaśnia, w jaki sposób człowiek może wykorzystać dziko żyjące zwierzęta do ochrony roślin uprawnych przed szkodnikami